

Anmälan om svar på remiss av Promemorian - Elever i grundskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasieskolan ska lättare få läsa i snabbare takt och på en högre nivå

Remiss från Utbildningsdepartementet

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Anmälan om svar på remiss godkänns.

Föredragande borgarrådet Emilia Bjuggren

Sammanfattning av ärendet

I promemorian finns förslag om möjligheter för elever att läsa på en högre nivå och gå fram i snabbare studietakt, då Skolinspektionens tillsyn och kvalitetsgranskningar visar att många elever inte får en undervisning som är tillräckligt stimulerande.

Ändringar föreslås i läroplanerna för grundskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasieskolan för att ytterligare betona skolans ansvar för särskilt begåvade och högpresterande elever.

På grund av kort remisstid har stadsledningskontorets tjänsteutlåtande lämnats in till Utbildningsdepartementet som Stockholms stads svar på remissen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden samt utbildningsnämndens och SISAB:s funktionshindersråd. Utbildningsförvaltningen har svarat med ett kontorsyttrande. Utbildningsnämndens och SISAB:s funktionshindersråd har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till förslagen, som syftar till att elever ska få möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar för att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Utbildningsförvaltningen ställer sig positiv till lagförslagets intentioner, att elever får möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar för att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Utbildningsförvaltningen anser dock att förslagen bör

fokusera på att respektive skolform har i uppdrag att ta fram utbildning som i första hand breddar och berikar undervisningen i olika ämnesspår för eleverna inom skolformen.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Min utgångspunkt är att elever bör ges möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar för att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Skolan ska kunna erbjuda en tillräckligt stimulerande undervisning för elever.

I vissa sammanhang kan således en snabbare studietakt för en del elever vara ändamålsenligt. Av det skälet ser jag positivt på att det i promemorian finns förslag om möjligheter för elever att läsa på en högre nivå och gå fram i snabbare studietakt.

Samtidigt bör en sådan acceleration erbjudas och organiseras så att eleven inte lyfts ur sitt sociala sammanhang och fokusera på att i första hand bredda och berika undervisningen i olika ämnesspår.

I övrigt delar jag den bedömning som görs av stadsledningskontoret samt utbildningsförvaltningen och hänvisar därför till deras yttranden.

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Anmälan om svar på remiss godkänns.

Stockholm den 16 november 2022

Emilia Bjuggren

Bilaga

1. Promemoria om att lättare få läsa i snabbare takt och på en högre nivå, dnr. KS 2022/848–1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

I promemorian finns förslag om möjligheter för elever att läsa på en högre nivå och gå fram i snabbare studietakt, då Skolinspektionens tillsyn och kvalitetsgranskningar visar att många elever inte får en undervisning som är tillräckligt stimulerande.

Ändringar föreslås i läroplanerna för grundskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasieskolan för att ytterligare betona skolans ansvar för särskilt begåvade och högpresterande elever.

Det ska framgå av läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan att skolan har ett särskilt ansvar även för de elever som lätt uppfyller betygskriterierna eller kriterierna för bedömning av kunskaper. Det ska även framgå av läroplanen för gymnasieskolan att särskild uppmärksamhet ska ägnas åt både de elever som har svårigheter att nå målen för utbildningen och de elever som lätt uppfyller betygskriterierna.

Rektorn ska ha ett särskilt ansvar för att elever får möjlighet att studera på en högre nivå. Rektorn ska kunna besluta att en elev i grundskolan, specialskolan eller sameskolan får läsa en eller flera nivåer i ett ämne enligt gymnasieskolans ämnesplan, om eleven bedöms ha goda förutsättningar att klara studierna och elevens vårdnadshavare medger det.

Rektorn ska kunna besluta att högskolekurser får ingå i ett utökat program i gymnasieskolan, om eleven på ett tillfredsställande sätt kan antas genomföra såväl sin ordinarie gymnasieutbildning som högskolekurserna.

Om en elev läser på en högre nivå ska huvudmannen få besluta att elevens läsår ska ha en annan omfattning eller börja och sluta vid andra tidpunkter än vad som anges i skolförordningen respektive gymnasieförordningen. Huvudmannen ska också få besluta att elevens skolarbete inte ska förläggas måndag–fredag eller vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt.

Fjärrundervisning ska alltid få användas för en elev i grundskolan, specialskolan eller sameskolan på nivåer i ett ämne som eleven läser enligt gymnasieskolans ämnesplan.

Uppgifter som avser undervisning i ett ämne enligt gymnasieskolans ämnesplaner ska inom grundskolan, specialskolan och sameskolan få överlämnas på entreprenad till en huvudman för gymnasieskola. Huvudmannen ska för en elev kunna besluta att en utbildning inom ett nationellt program i gymnasieskolan får fördelas på kortare tid än tre läsår, om eleven medger det.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden samt Utbildningsnämndens och SISAB:s funktionshindersråd. Utbildningsförvaltningen har svarat med ett kontorsyttrande. Utbildningsnämndens och SISAB:s funktionshindersråd har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 september 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till förslagen som syftar till att elever ska få möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar för att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Förslagen bör dock fokusera på att respektive skolform har i uppdrag att ta fram utbildning som i första hand breddar och berikar undervisningen i olika ämnesspår för eleverna. Acceleration kan för vissa elever och i vissa sammanhang vara ändamålsenligt, men bör erbjudas och organiseras så att eleven inte lyfts ur sitt sociala sammanhang. Föreslagna formuleringar i lagändringar bör ses över och förtydligas utifrån detta.

Stockholms stad bedriver idag arbete för att möta särskilt begåvade elevers behov. Utbildningsnämnden antog i november 2019 en handlingsplan för att möta särskilt begåvade elevers behov. Syftet med handlingsplanen är att stödja och vägleda lärare, skolledare och övrig skolpersonal i stadens skolor, i deras strävan att bemöta och tillgodose särskilt begåvade elevers behov i ett skolsammanhang. Handlingsplanen lyfter fyra huvudsakliga forskningsbaserade åtgärder som skolan kan erbjuda för att möta elevens behov.

- Differentierad undervisning i det ordinarie klassrummet
- Studier i högre årskurser
- Undervisning i särskilda grupper utanför det ordinarie klassrummet
- Kontakt med mentorer

Stockholms stad har inom grundskolans verksamhet en navskola som fungerar som ett kunskapscentrum för spridning av kunskap och erfarenheter.

Merparten av de särskilt begåvade eleverna stötts inom ramen för sin nuvarande skolform. Forskningsstudier och erfarenheter från stadens arbete visar att elever ges goda förutsättningar att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling med stimulans utifrån sina förutsättningar och med samtidigt tillhörighet med klasskamrater i samma ålder. Promemorians förslag om att läsa på högre nivå grundar sig i resonemang om acceleration. Stadsledningskontoret anser att möjligheten till berikning och breddning av undervisningen inom skolformen ger bättre förutsättningar till en socialt hållbar skolgång.

För närvarande bedrivs nationell försöksverksamhet med spetsutbildning i högstadiet. Utbildningen ger eleven en särskild fördjupning och breddning inom ett eller flera ämnen som utbildningen är inriktad mot. Eleverna kan läsa en eller flera gymnasiekurser och få betyg, men följer i övrigt den ordinarie undervisningen. Försöksverksamheten ska pågå till 2027 och därefter utvärderas. Stadsledningskontoret anser att erfarenheterna från försöksverksamheten bör beaktas i förslaget.

Den svenska gymnasieskolan bygger på sammanhållna program. Läroplansmål och examensmål är också övergripande för hela elevens skolgång. Stadens erfarenhet är att elevernas studiekapacitet ofta är exkluderad till ett ämnesområde, inte sällan matematik och naturvetenskapliga ämnen.

I sammanhållna åldersadekvata grupper skapas gemenskap, möjlighet till mer utmanande och svårare träning i undervisningen och läroplansövergripande områden. Inom gymnasieskolan tränas unga vuxna i att acceptera olikheter och tänja på egen värdegrund, attityder och uppfattningar. Staden har erfarenhet av att mycket unga och särskilt begåvade elever har avslutat grundskolan och därmed tagits emot i gymnasieskolan. Dessa elever saknar generellt de sociala förmågor som behövs för att ha hela sin skolgång i gymnasieskolan, vilket innebär att de riskerar att ges sämre förutsättningar att klara studierna och ingå i ett socialt sammanhang.

Stadsledningskontoret menar att det därför kan behövas ytterligare reglering eller förtydligande i skollagen 7 kap. 14 § om skolpliktens tidigare upphörande, med avseende på att undvika tidig utskrivning.

Stadsledningskontoret instämmer i förslaget om att rektor ska ha ett särskilt ansvar för att elever får möjlighet att studera på en högre nivå och besluta om att en elev i grundskolan får läsa enligt gymnasieskolans ämnesplaner. Beslutet ska grunda sig på en pedagogisk bedömning. Hur bedömningen ska gå till behöver förtydligas, förslagsvis genom att Skolverket ger råd eller anvisningar om detta.

Stadsledningskontoret vill understryka att eleven fortsatt i första hand ska ha kvar sin tillhörighet i grundskolan, vilket bland annat underlättar verksamhet efter skolan och ger sociala värden av jämnåriga klasskamrater.

Stadsledningskontoret ställer sig i princip bakom förslagen om utökade möjligheter för elever att läsa högskolekurser, men vill lyfta att elever som vill påbörja högskolekurser kan göra det redan idag i dialog och i överenskommelse med respektive lärosäte. Det är oklart på vilket sätt förslagen innebär någon praktisk skillnad för eleverna. Stadsledningskontoret saknar samtidigt förslag som tydliggör hur eleven blir antagen till högskola och hur studierna kan tillgodoräknas samt hur undervisningen ska gå till.

Promemorians förslag om att undervisningen inte behöver vara jämnt fördelad över vardagar förstås som ett sätt att underlätta schemaläggning. Det riskerar dock att bli organisatoriskt svårt och är inte förenligt med nuvarande lärararbetstidsavtal. Förslaget kan därför leda till högre kostnader.

Stadsledningskontoret ser även att kraven på ökat samarbete mellan grundskolan och gymnasieskolan för berörda elever riskerar att öka arbetsbelastningen till följd av ökad dokumentation, utredningar och speciallösningar.

Beskrivning och förslag om distansundervisning för gymnasieämnen saknas. Flera högskolekurser bedrivs idag på distans, vilket underlättar möjligheten till stimulans på högre nivå.

Stadsledningskontoret ser organisatoriska svårigheter att möjliggöra för enstaka elever att läsa gymnasieprogrammen på kortare tid än tre år med bibehållen undervisningstid.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Utbildningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 21 september 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen ställer sig positiv till lagförslagets intentioner, att elever får möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar för att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Utbildningsförvaltningen anser dock att förslagen bör fokusera på att respektive skolform har i uppdrag att ta fram utbildning som i första hand breddar och berikar undervisningen i olika ämnesspår för eleverna inom skolformen. Acceleration kan för vissa elever och i vissa sammanhang vara ändamålsenligt, men förvaltningens erfarenheter är att detta bör erbjudas och organiseras så att eleven inte lyfts ur sitt sociala sammanhang. Föreslagna formulering i lagändringar bör ses över och förtydligas utifrån detta.

Utbildningsförvaltningen bedriver idag arbete för att möta särskilt begåvade elevers behov. Utbildningsnämnden antog i november 2019 en handlingsplan för att möta särskilt begåvade elevers behov (dnr.1.3.2–8163/2019). Syftet med handlingsplanen är att stödja och vägleda lärare, skolledare och övrig skolpersonal i stadens skolor, i deras strävan att bemöta och tillgodose särskilt begåvade elevers behov i ett skolsammanhang. Handlingsplanen lyfter fyra huvudsakliga forskningsbaserade åtgärder som skolan kan erbjuda för att möta elevens behov.

- Differentierad undervisning i det ordinarie klassrummet
- Studier i högre årskurser
- Undervisning i särskilda grupper utanför det ordinarie klassrummet
- Kontakt med mentorer

Utbildningsförvaltningen har inom grundskolans verksamhet en så kallad navskola som fungerar som ett kunskapscentrum för spridning av kunskap och erfarenheter.

Merparten av de särskilt begåvade eleverna stöttas inom ramen för sin nuvarande skolform. Forskningsstudier och erfarenheter från förvaltningens arbete visar att elever ges goda förutsättning att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling med stimulans utifrån sina förutsättningar och med samtidigt tillhörighet med klasskamrater i samma ålder.

Promemorians förslag att läsa på högre nivå grundar sig i resonemang om acceleration. Utbildningsförvaltningen anser att möjligheten till berikning och

breddning av undervisningen inom skolformen ger bättre förutsättningar till en socialt hållbar skolgång.

Idag bedrivs nationell försöksverksamhet med spetsutbildning i högstadiet. Utbildningen ger eleven en särskild fördjupning och breddning inom ett eller flera ämnen som utbildningen är inriktad mot. Eleverna kan läsa en eller flera gymnasiekurser och få betyg, men följer i övrigt den ordinarie undervisningen. Försöks-verksamheten ska pågå till 2027 och därefter utvärderas. Förvaltningen anser att erfarenheterna från försöksverksamheten bör beaktas i förslaget.

Den svenska gymnasieskolan bygger på sammanhållna program. Läroplansmål och examensmål är också övergripande för hela elevens skolgång. Utbildningsförvaltningens erfarenhet är att elevernas studiekapacitet ofta är exkluderad till ett ämnesområde, inte sällan matematik och naturvetenskapliga ämnen.

I sammanhållna åldersadekvata grupper (klasser) skapas gemenskap, möjlighet till mer utmanande och svårare träning i undervisningen och läroplansövergripande områden. Inom gymnasieskolan tränas unga vuxna i att acceptera olikheter och tänja på egen värdegrund, attityder och uppfattningar. Förvaltningen har erfarenheter av att mycket unga, särskilt begåvade, elever har avslutat grundskolan och därmed tagits emot i gymnasieskolan (11–12 åringar). Dessa mycket unga elever saknar de sociala förmågor som behövs för att ha hela sin skolgång i gymnasieskolan. De riskerar därigenom att ges sämre förutsättningar att klara studierna och ingå i ett socialt sammanhang. Förvaltningen vill därför också lyfta att det kan behövas ytterligare reglering eller förtydligande i skollagens 7 kap. 14 § om skolpliktens tidigare upphörande, med avseende på att undvika tidig utskrivning.

Bedömning

Utbildningsförvaltningen instämmer i förslaget om att rektor ska ha ett särskilt ansvar för att elever får möjlighet att studera på en högre nivå och besluta om att en elev i grundskolan får läsa enligt gymnasieskolans ämnesplaner. Beslutet ska grunda sig på en pedagogisk bedömning. Hur bedömningen ska gå till behöver förtydligas, förslagsvis genom att Skolverket ger råd eller anvisningar om detta. Förvaltningens vill understryka att eleven fortsatt i första hand ska ha kvar sin tillhörighet i grundskolan. Detta underlättar bland annat verksamhet efter skolan samt det sociala värdet jämnåriga klasskamrater ger.

Förvaltningen ställer sig i princip bakom förslagen om utökade möjligheter för elever att läsa högskolekurser. Men elever som vill påbörja högskolekurser kan göra det redan idag i dialog och i överenskommelse med respektive lärosäte. Det är oklart på vilket sätt dessa förslag skulle innebära någon praktisk skillnad för eleverna. Utbildningsförvaltningen saknar förslag som tydliggör hur eleven blir antagen till högskola och hur studierna kan tillgodoräknas samt hur undervisningen ska gå till.

Tid till studierna och undervisning på distans

Promemorians förslag om att undervisningen inte behöver vara jämnt fördelad över vardagar förstås som ett sätt att underlätta schemaläggning. Det riskerar dock att bli organisatoriskt svårt, och inte förenligt med nuvarande lärararbetstidsavtal. Förslaget kan därför leda till högre kostnader.

Kraven på ökat samarbete mellan grundskolan och gymnasieskolan för dessa elever, dokumentation, utredningar och speciallösningar riskerar att ge ökad arbetsbelastning på skolornas olika personalgrupper.

Utbildningsförvaltningen saknar beskrivning och förslag om distansundervisning även för gymnasieämnena. Flera högskolekurser bedrivs idag på distans, vilket underlättar möjligheten till stimulans på högre nivå.

Utbildningsförvaltningen ser organisatoriska svårigheter att möjliggöra för enskilda elever att läsa gymnasieprogrammen på kortare tid än tre år med bibehållen undervisningstid.